

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

Кафедра філософії, соціології та політології

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою
(пост. п. 8 від «30» грудня 2021 р.)
Ректор

_____ А. А. Мазаракі

**ЕСТЕТИКА /
AESTHETICS**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

Київ 2021

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ заборонено

Автор: Разіцький В.Й., кандидат історичних наук, доцент.

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії, соціології та політології 17.05.2021 р., протокол № 20

Рецензенти: Морозов А.Ю, доктор філософських наук, доцент
Поживанов О.М., координатор громадської організації
"Фонд муніципальних реформ "Магдебурзьке право"
Кулаженко В.В., кандидат економічних наук, доцент, гарант
ОПП "Інформаційні технології та бізнес-аналітика (Data
Science)"

**ЕСТЕТИКА /
AESTHETICS**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

ВСТУП

Програма дисципліни "Естетика" призначена для підготовки студентів КНТЕУ ОС бакалавр галузі знань 12 "Інформаційні технології", спеціальності, 124 "Системний аналіз", спеціалізації "Інформаційні технології та бізнес-аналітика (Data Science)".

Програму підготовлено відповідно до Стандартів вищої освіти України зі спеціальності 124 "Системний аналіз", Стандарту вищої освіти КНТЕУ та відповідної освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів КНТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Предметом навчальної дисципліни "Естетика" є чуттєве пізнання навколишньої дійсності з її різноманітними напрямками: природою, суспільством, людиною та її діяльністю в усіх життєвих сферах, включаючи й виробничу.

Метою навчальної дисципліни "Естетика" є виховання культурно розвинутого студентства, розкриття сутності законів краси і гармонії, щоб майбутні фахівці не мислили стереотипами, а могли гідно спілкуватися на мистецькі теми, сформувавши розуміння якості та відчуття довершеності, отримали мотивацію до поглиблення знань і професійних якостей.

Завдання навчальної дисципліни:

- ознайомлення студентів з етимологією та змістом основних понять, категорій та термінів, пов'язаних з естетичним опануванням навколишнього світу;
- вироблення навичок дослідження і аналізу творів мистецтва з точки зору основних естетичних категорій;
- формування системних знань про естетичну діяльність провідних митців світу в різних галузях культури та мистецтва;
- набуття навичок естетичного аналізу суспільного і культурного життя;
- ознайомлення із сучасними актуальними естетичними проблемами, які потребують колективного вирішення.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

- основні форми естетичної діяльності;

- провідні тенденції розвитку мови, культури і мистецтва, їх соціальні характеристики;
- мету і ціль естетичного виховання.
- розрізняти прояви прекрасного, піднесеного, трагічного і комічного в житті і мистецтві;
- висловлювати та обґрунтовувати свою позицію з питань ціннісного ставлення до творів мистецтва.

РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна "Естетика" забезпечує оволодіння студентами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідними освітньо-професійними програмами:

"Інформаційні технології та бізнес-аналітика (DataScience)" (ОС бакалавр)

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
К16	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	1-16
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПР17	Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.	2-16

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Проблемне поле естетики як науки та навчальної дисципліни

Естетика – наука про чуттєве освоєння людиною дійсності та вивчення закономірностей розвитку мистецтва. Становлення термінології.

Естетика як самостійна наука. О. Баумгартен та утвердження естетики як теорії чуттєвого пізнання. Естетика в структурі міжпредметних зв'язків. Естетика

і філософія. Естетика і етика. Калокагатія як єдність "краси" і "добра". Естетика і психологія. Людина як об'єкт естетико-психологічного аналізу. Естетична діяльність: особливості, мета та види. Творчий потенціал людської праці. Людина і суспільні відносини як об'єкти естетичної діяльності. Людська особистість як естетичний феномен.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 3, 4.

Додатковий: 2, 3, 12-13

Інтернет-ресурси: 14-16

Тема 2. Історія становлення та розвитку естетичної думки. Антична естетика

Зародження естетичної думки в стародавності. Специфіка і проблема періодизації античної естетики. Філософія мистецтва Платона. Теорії мистецтва Аристотеля. Антична трагедія і трагедія античності. Значення роботи Ф. Ніцше "Народження трагедії із духу музики" для сучасного мистецтва.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 5.

Додатковий: 2, 3, 12-13

Інтернет-ресурси: 14-16

Тема 3. Естетика Середньовіччя та епохи Відродження

Мистецтво в системі середньовічної культури. Проблема прекрасного у творчому спадку Аврелія Августина. Северин Боецій про природу краси і гармонії, музична теорія. Проблеми прекрасного у творчому спадку П'єра Абеляра. Естетичні погляди Фоми Аквінського.

Загальні поняття, історичні межі, періодизація художньої культури Відродження. Гуманісти: стиль життя і стиль мислення. Парадокси естетичної культури Ренесансу. Особливості ренесансного творчого мислення.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 5

Додатковий: 8, 9, 11, 12

Інтернет-ресурси: 14-16

Тема 4. Естетика Нового часу і Просвітництва

Полярні моменти естетичної свідомості XVII ст.: бароко і класицизм. Специфіка барокового світосприйняття, особливості стилю. Специфіка класицизму як художнього напрямку. Раціоналістичний підхід до мистецтва в "Компендіумі про музику" і "Трактаті про пристрасті" Р. Декарта. Раціоналізм і естетика класицизму. Основні риси естетики німецького Просвітництва. Визначення філософського статусу естетики в теорії А. Баумгартена. Принципи аналізу світового мистецтва у творчому спадку Й. Вінкельмана. Проблема

класифікації видів мистецтва, практична спрямованість художньої критики Лессінга. Завдання театру в примиренні етичного і естетичного (Лессінг, Ф. Шиллер). Художньо-естетичний шлях від Просвітництва до романтизму: культурологічна теорія Шиллера, вплив "Фауста" Й.В. Гете на творчість романтиків. Естетика французьких просвітників: відношення до наук і мистецтв Ж.-Ж. Руссо, проблеми художньої культури у творах Ф.-М. Вольтера, парадоксальність естетичних поглядів Д.Дідро. Відмінні риси англійської просвітницької естетики (У. Хогарт, Е. Берк, Ф. Хатчесон, А. Шефтсбері, Б. Мандевіль, Г. Хоум). Проблема взаємозалежності мистецтва і моралі, критика смаку, сенсуалістичний принцип в аналізі естетичної свідомості.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3

Додатковий: 8, 9, 11, 12

Інтернет-ресурси: 14-16

Тема 5. Німецька класична естетика

Еволюція інтересу до теорії мистецтва і естетичної проблематики в філософії Е. Канта. "Критика здатності судження" як філософських тип естетики, від естетики до телеології.

Визначення естетичного виміру в філософській системі Г.В.Ф. Гегеля. Застосування категорій класичної естетики до сучасного мистецтва. Естетичний діапазон пошуків німецьких романтиків.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3.

Додатковий: 4, 7, 11, 13.

Інтернет-ресурси: 14-16.

Тема 6. Витоки неklasичної естетики

Естетизм як тип світобачення в філософії С. К'єркегора. Метафізичні основи естетики А. Шопенгауера.

Музичність ранніх творів Ф. Ніцше. Ніцше і Р. Вагнер. Дуалізм естетичних поглядів Ніцше – від класики до "нонкласики". Елітарна тенденція естетичної установки. Проблема синтезу мистецтв в естетичному спадку Вагнера. Філософія мистецтва А. Бергсона.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 5.

Додатковий: 8, 9, 11, 12.

Інтернет-ресурси: 14-16.

Тема 7. Естетика модернізму і постмодернізму

Основні напрями естетики модернізму: експресіонізм, сюрреалізм, футуризм, авангардизм, фовізм, абстракціонізм. Маніфест як форма репрезентації

ідей модернізму. Формування нових категорій естетики. Культ авторства і новизни. Модернізм як руйнування владних структур мистецтва. Досягнення і "глухі кути" модернізму.

Постмодернізм: новий образ мистецтва. Основні характеристики постмодерністської естетики: заперечення істини, текстуальність і текстоцентризм, інтертекстуальність. Основні художні прийоми постмодернізму: цитатність, іронія, пастиш, коллаж, римейк, перформенс, карнавальність тощо. Проблема вираження у постмодерній естетиці як подолання опозицій класичній культурі. Структуралістські і постструктуралістські підходи до естетичної проблематики. Французький структуралізм. Проблема "смерті автора", "влада дискурсу" і "дискурс влади". Рух від структуралізму до постструктуралізму, "від твору до тексту". Проблематизація теми влади в естетиці. Влада і мови мистецтва.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 3, 5.

Додатковий: 2, 7, 12, 13

Інтернет-ресурси: 14-16.

Тема 8. Художній образ як інтегральна структура мистецтва

Поняття "інтегральна структура". Поняття "художній образ". Складові художнього образу. Творча уява. Творча видумка, фантазія.

Художній образ як форма мислення в мистецтві. Основні етапи формування художнього образу: образ-задум, художній витвір, образне сприйняття, виразність форми, художня культура. Стилi, жанри, етапи розвитку художньої культури. Людська діяльність в художній культурі. Види діяльності. Сутність інтегральної структури мистецтва.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 3, 4, 5.

Додатковий: 7, 8, 9, 12.

Інтернет-ресурси: 14-16.

Тема 9. Проблеми художнього сприйняття

Процес естетичного сприйняття. Вплив художнього образу на думку і почуття людини. Результат впливу художнього образу у процесі естетичного сприйняття. Естетичне сприйняття і естетична оцінка. Суб'єктивне сприйняття. Роль світлокольорового середовища у процесі сприйняття. Характер сприйняття кольору. Психофізичний вплив кольору. Психологічне сприйняття людиною кольорової гамми. Формування кольорових смаків. Колір і форма – єдність впливу пластичної виразності.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3.

Додатковий: 4, 7, 10, 12, 13.

Інтернет-ресурси: 14-16.

Тема 10. Мистецтво в універсумі культури

Мистецтво і його місце в культурній картині світу. Культурний простір: культура, виміри, центр і периферія. Моделі часу. Проблеми культурної ідентичності. Мистецтво як засіб репрезентації і конструювання етнокультурної і національної ідентичності. Мистецтво як вираження національних міфів і архетипів.

Культурна пам'ять і відношення до культурного спадкоємності в контексті сучасної художньої практики. Мистецтво як форма об'єктивної культурної пам'яті. Народна культура (фольклор, ритуально-обрядові сторони життя, прикладне мистецтво і ремесла) як фактор збереження та активізації культурної пам'яті.

Мистецтво як одна із культурних універсалій. Проблема виникнення мистецтва: ігрова, трудова, релігійно-магічна, біологічна концепція. Мистецтво в контексті соціокультурних відносин.

Взаємодія мистецтва з іншими формами суспільної свідомості: філософією, релігією, наукою і мораллю.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 5.

Додатковий: 4, 7, 10, 12.

Інтернет-ресурси: 14-16.

Тема 11. Основні естетичні категорії

Поняття краси і прекрасного та історичні парадигми їх осягнення. Прекрасне та естетичне.

Діалектика прекрасного і потворного. Зв'язок та взаємодія цих естетичних категорій з етичними категоріями добра і зла.

Категорії піднесеного і величного, потворного і низького, трагічного і комічного. Їх вияв у культурі постмодерної доби.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 3, 5.

Додатковий: 2, 3, 8, 13.

Інтернет-ресурси: 14-16.

Тема 12. Естетична свідомість та її структура

Соціальна обумовленість естетичної свідомості. Зв'язок естетичної свідомості з естетичною практикою. Цілеспрямоване залучення особистості до естетичної діяльності як провідна передумова формування естетичної свідомості.

Естетичні почуття. Естетичний смак. Естетичний ідеал. Естетична теорія. Їх взаємозв'язок і взаємна підпорядкованість.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3.

Додатковий: 2, 3, 8, 13.

Інтернет-ресурси: 14-16.

Тема 13. Естетика літератури

Естетика мови та слова. Естетична якість усного слова. Естетичні властивості писемного слова. Літературний процес мовою естетичних категорій. Твір мистецтва як кінцевий продукт художньої діяльності.

Зародження естетичних властивостей літератури в епоху Стародавнього світу та античності. Естетика літературного слова Середньовіччя та Відродження. Особливості відображення основних естетичних категорій у літературі Нового часу та Новітньої доби.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 4, 5.

Додатковий: 1, 3, 8, 9.

Інтернет-ресурси: 14-16.

Тема 14. Мистецтво як засіб естетичного розвитку

Специфіка різних видів мистецтв у процесі естетичного розвитку. Психологічні аспекти мистецької діяльності людини. Психологічні аспекти мистецької діяльності людини.

Музичний твір як утілення естетичного ідеалу культурно-історичної епохи. Музичне мистецтво та релігійні вірування: естетичний аспект. Музична культура та естетичний ідеал українців. Роль музики і танцю в естетичному розвитку суспільств Стародавнього світу. Естетичний зміст музичної культури Середньовіччя та Відродження. Основні напрями розвитку музичного мистецтва в період Нового часу та Новітньої доби: трансформація естетичних смаків.

Образотворче мистецтво та естетичне освоєння навколишньої дійсності. Художній геній і талант. Образотворче мистецтво в системі базових естетичних цінностей людини. Калокагатія у системі естетичних цінностей античного світу. Високе та низьке, прекрасне і потворне в образотворчому мистецтві Середньовіччя та Відродження. Трансформація пріоритетів розвитку образотворчого мистецтва та переосмислення естетичних цінностей в постмодерну добу.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3, 5.

Додатковий: 2, 5, 9, 12.

Інтернет – ресурси: 14-16.

Тема 15. Естетика архітектурних форм

Архітектура як сфера реалізації естетичного ідеалу. Творче переосмислення природних форм у Давньому світі. Духовне і матеріальне в архітектурних формах. Знаки і символи як втілення естетичних переживань людини. Мегалітичні споруди

як втілення естетичного ідеалу. "Користь-надійність-краса" – девіз античної архітектури.

Поєднання фортифікаційної архітектури з ідеалом прекрасного в романському стилі. Естетичний зміст сакральної архітектури. Готичний собор як втілення духовного ідеалу. Антропоцентризм в естетиці епохи Відродження. Вишуканість і довершеність архітектурних форм мистецьких стилів бароко і рококо як наслідок естетичного переосмислення духовних цінностей людини в епоху Нового часу. Втілення естетичного ідеалу в палацовій архітектурі. Естетичні цінності в класицистичній архітектурі. Естетика архітектури у творчому спадку Гегеля. Естетичне відображення науково-технічного прогресу і нових суспільних тенденцій в модерній архітектурі. Естетичні смаки постмодерних архітектурних форм.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 4, 5.

Додатковий: 2, 5, 6, 11, 13.

Інтернет-ресурси: 14-16.

Тема 16. Естетика в житті людини і суспільства

Суспільне призначення мистецтва. Еволюція естетичної свідомості людства. Історико-культурна епоха та естетичний ідеал.

Поняття моди. Особистісний та суспільний елементи розвитку уявлень про моду. Одяг та його еволюція. Історія розвитку костюма в епоху античності та Середньовіччя крізь призму естетичної категорії "прекрасне". Втілення естетичного ідеалу в одязі епохи Відродження та Нового часу. Основні напрями розвитку естетичних уявлень про одяг в епоху модерну та постмодерну

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 3, 4.

Додатковий: 2, 3, 8-9.

Інтернет-ресурси: 14-16.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Естетика: Навч. посіб. / В.О. Лозовий, М.П. Колесніков, О.В. Колеснікова. – К.: Юрінком Інтер, 2019. – 208 с.

2. *Естетика: Підручник* / Л.Т. Левчук, Д.Ю. Кучерук, В.І. Панченко. – К., 2017. – 399 с.

3. *Левчук Л.Т. Естетика. Підручник* / Л.Т. Левчук, В.І. Панченко, О.І. Оніщенко. – К.: Вища школа, 2017. – 431 с.

4. Левчук Л.Т. *Основи естетики* / Л.Т. Левчук, О.І. Оніщенко. – К., 2018. – 271 с.

5. Сморгж Л.О. *Естетика: навчальний посібник* / Л.О. Сморгж. – К.: Кондор, 2016. – 333 с.

Додатковий

1. Бровко М. М. Предмет естетики і мовознавства / М.М. Бровко. – К., 2016. – 24 с.
2. Греченко В.А. Історія світової та української культури: Підруч. для вищ. закл. освіти / В.А. Греченко, І.В. Чорний, В.А. Кушнерук, В. Режко. – К.: Літера, 2016. – 464 с.
3. Левчук Л. *Українська естетика: традиції та сучасний стан* / Л. Левчук. – К.: Маклаут, 2017. – 339 с.
4. Петрушенко В.Л. Етика та естетика: Навч. посіб. / В.Л. Петрушенко, І.М. Сурмай, Г.Ф. Карвацька. – Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2016. – 252 с.
5. Пустовит А.В. *Этика и эстетика. Наследие Запада. История красоты и добра* / А.В. Пустовит. – К.: МАУП, 2016. – 680 с.
6. Сморгж Л. О. Особа і суспільство. - К., 2015. – 384 с.
7. Хамитов Н. *Этика и эстетика: словарь ключевых терминов* / Н. Хамитов, С. Крылова, С. Минева. – К.: КНТ, 2015. – 336 с.
8. Andrews J. *The Question of Painting: Re-thinking Thought with Merleau-Ponty* / Jorella Andrews. – Bloomsbury Publishing PLC, 2018. – 312 p. Rodrigues Ch. *Introducing Modernism: A Graphic Guide* / Chris Rodrigues. – Icon Books Ltd, 2015. – 180 p.
9. Ashon W. *Chamber Music: Enter the Wu-Tang* / Will Ashon. – Granta Books, 2018. – 384 p.
10. Baader H. *Aesthetic Practices and Spatial Configurations: Historical and Transregional Perspectives* / Hannah Baader. – Transcript Verlag, 2018. – 210 p. Kul-Want Ch. *Introducing Aesthetics: A Graphic Guide* / Christopher Kul-Want / – Icon Books Ltd, 2016. – 176 p.
11. Bertram W. G. *Art as Human Practice: An Aesthetics* / Georg W. Bertram. – Bloomsbury Publishing PLC, 2018. – 224 p.
12. Butler Ch. *Postmodernism: A Very Short Introduction* / Christopher Butler. – OUP Oxford, 2014. – 160 p.
13. Danielle Child *Working Aesthetics: Labour, Art and Capitalism* / Danielle Child. – Bloomsbury Publishing PLC, 2018. – 224 p.

Інтернет-ресурси

14. Гординський Я. Естетика й мораль у літературі. URL: <https://zbruc.eu/node/94773>
15. Естетика: підручник. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Levchuk_Larysa/Estetyka.pdf

16. Про компонент-символ у мовних одиницях. URL: <http://visnyk-philology.uzhnu.edu.ua/article/view/191946>

* Курсив – визначено джерела і літературу, наявні в бібліотеці КНТЕУ